

סגל ההוראה מתקוון לכנס רב תרבותי (פוסטר)

איליין חוטר
elaine@talpiot.ac.il
 מכללת תלפיות

מירי שינפלד
mirish@macam.ac.il
 מכללת סמינר הקיבוצים

אסמא גנאיים
asmaa@qsm.ac.il
 מכללת אלקאסימי

המאמר מתאר מודל יחודי לחשיפה ושימוש אינטנסיבי בטכנולוגיות מידע ותקשורת בקרב סגל ההוראה במכללות להכשרת עובדי הוראה. המודל מתבסס על התנסות תכליתית למרצים בפלטפורמות שונות ולפדגוגיה מקוונת, כאשר התוכן הוא המניע, ומאתגר את המשתתפים. המדובר בכנס מקוון בין-מכללתי, רב-מימדי ורב-תרבותי, כאשר המכללות שהשתתפו בכנס משתייכות לתרבויות שונות: יהודית-חילונית, ערבית-אסלאמית ויהודית-דתית. הכנס התבסס על מגוון של כלי תקשורת: וידאו-קונפרנס, תקשורת סינכרונית וא-סינכרונית מבוססת רשת, בנוסף לפגישת פנים אל פנים מקומית בכל מכללה. התוכן שנבחר לכנס עסק ב"רב תרבותיות בישראל", שטעון במחלוקת בין התרבויות ובעצם נוגע לכל המשתתפים. התוצאות של הפעילות הזו מראות שחשיפה מאתגרת חיובית לשימוש בטכנולוגיה מגבירה את המוטיבציה לשימוש בטכנולוגיות חדשות ואת מוכנות המשתתפים לשלב טכנולוגיות בעבודת ההוראה שלהם.

מבוא

צוותי התקשוב במוסדות להשכלה גבוהה נדרשים להוביל את סגל ההוראה לשלוב התקשוב בהוראה, זאת מתוך הבנה שבמילניום השלישי מצפים מהמרצה לאוריינות טכנולוגית. יתירה מזאת, במכללות המכשירות להוראה בבתי הספר העתידיים חייב השימוש בטכנולוגיה להיות חלק בלתי נפרד מתהליך ההוראה על מנת שפרחי ההוראה ירכשו מיומנויות טכנולוגיות, ויתנסו בדרכי הוראה מקוונות. על מנת לבצע מהלכים אלו יש לחשוף את המרצים לפלטפורמות שונות ולפדגוגיה מקוונת. תהליך זה דורש השקעת זמן של המנחה והמונחה, רצון להכיר אמצעים ודרכים חדשות בהוראה ולעיתים אף התמודדות עם מעצורים ופחדים מפני הטכנולוגיה. מכאן, תפקיד צוותי התקשוב לעודד ולתמוך במרצים על מנת שיחווו בטוחים בסביבה מקוונת.

פעילויות צוותי התקשוב מתבססות בדרך כלל על סדנאות, סמינרים, קורסים, תמיכה מקוונת, ייעוץ פרטניים ועוד. בחלק מהמוסדות מחייבים את המרצים להשתמש בטכנולוגיה, כגון: הצגת מאמרים, סילבוס, ציונים, ותקשורת עם סטודנטים, כמרכיב הכרחי בעבודתם. במוסדות מסוימים מציעים מלגות ותמריצים אחרים למרצים המשלבים טכנולוגיה בהוראה. למרות זאת, צוותי התקשוב חשים שאינם מגיעים לתוצאות הנדרשות ושקצב ההתקדמות נמצא במצב של 'פלאטו', בו העקומה נמצאת בשיפוע מתון (Rogers, 2003).

שינפלד (Shonfeld, 2005) מציעה עריכת כנסים וירטואליים בנושאים רלוונטיים לסגל ההוראה, אשר מצד אחד יגרמו להם לעסוק בתחומי ההתמחות שלהם ובפתוח מקצועי, ומצד שני ובו זמנית יחשפו בפניהם טכנולוגיות חדשות ואמצעים פדגוגיים שונים לשימוש בהרצאות מקוונות ובהדרכה משולבת טכנולוגית, וזאת מתוך הנחה הם יאמצו את הטכנולוגיה כשיראו את היתרונות שלה עבורם.

דמון (Demmon, 2003) הראה שנקודת המפנה, שבה החלו חברי סגל ההוראה להשתמש בטכנולוגיה, היתה כאשר הבינו את הערך של הטכנולוגיה להתפתחותם האישית והמקצועית. המרצים צריכים להבין שטכנולוגיה אינה רק מסוע למידע אלא שהיא מאפשרת למידה פעילה, למידה אותנטית ולמידה שיתופית מרושתת (McLoughlin, 2004). כמו כן, על מנת לדרבן חברי סגל ההוראה להשתמש בטכנולוגיה, חייבים לאפשר להם להתנסות בלמידה מקוונת בסביבת הוראה ולמידה מקוונת מוחשית, בכך שהם יחוו את תהליך הלמידה כפי שזו תתרחש על ידי סטודנטים ומרצים בהוראה (Kolb, 1984). לכן, יש לספק להם את ההזדמנות למעורבות בסביבה עתירת טכנולוגיה תוך כדי עיסוק אטרקטיבי בתכנים ולא בטכנולוגיה עצמה, וכך יוכלו לזהות את הצורך שלהם ואת הערך המוסף של הטכנולוגיה (Kearsley Shneiderman 1999, Styles and York 2004). בעקבות פעילויות ואירועים מקוונים יוכלו המרצים לתרגם את ההתנסות לדיסציפלינה שאותה הם מלמדים. תוך התבססות על תאוריות אלו צמח הרעיון להקמת כנס רב-מימדי המבוסס על מגוון טכנולוגיות ותוכן מאתגר.

שיטה

הרגשת ה"פלטו" (Rogers, 2003) של ראשי התקשוב במכללות שונות בישראל הולידה רעיון לשיתוף פעולה שילבש צורה של כנס מקוון בין מכללתי. מכיוון ששלוש המכללות שהשתתפו בפרויקט מייצגות תרבויות שונות בחברה הישראלית, היה ברור למארגני הכנס שעיסוק ברב-תרבותיות בחברה הישראלית ירתק את המשתתפים, ויגרום למעורבות רבה יותר בכנס. כך יצא לדרך כנס עם שני יעדים: תקשורת בין תרבויות והטמעה של טכנולוגיה.

אנדרסון ומאסון (Anderson & Mason, 1993) הגדירו כנס מקוון ככנס מקצועי חינוכי עם שינויים טכנולוגיים שמאפשרים אינטראקציה ותקשורת. מאז, חלה התפתחות עצומה, וכנס אחד יכול להכיל מגוון טכנולוגיות.

תאור הכנס

הכנס "קידמה חברתית קידמה טכנולוגית" התנהל בטכנולוגיות שונות, על מנת לאפשר למרצים לחוות ולהתנסות במימדים המקוונים השונים. הפרסום, ההכנות, שיתוף סגל ההוראה והסקרנות מההתרחשויות המקדימות והנושא של הרב-תרבותיות גרמו להשתתפות גבוהה בשלוש המכללות. הכנס כלל התנסות מסורתית, בכך שכל צוות התכנס במכללה שלו באודיטוריום, אך בין שלושת הצוותים נערך מפגש בין-מכללתי באמצעות מערכת הוידאו-קונפרנס. ראשי התקשוב ושלושת המנהלים של המכללות פתחו את היום, ואחריהם הושמעה הרצאה מרכזית בנושא רב-תרבותיות. בסיום ההרצאה נשאלו שאלות מהמכללות השונות, כשמצלמות הוידאו-קונפרנס העבירו את הצילומים ממכללה למכללה, תהליך שיצר תחושה של ישיבה משותפת למרות שהישיבה הייתה באולמות שונים במכללות שונות באזורים שונים בארץ.

לאחר ההתנסות בוידאו קונפרנס, הובלו המשתתפים לחדרי המחשב להתנסות בפלטפורמת הוראה סינכרונית של Interwise. לשם כך, הוכנו מראש חדרי המחשב וצויידו באוזניות ומיקרופונים. בכל חדר נערכה הרצאה אחת ששודרה מאחת המכללות השותפות. יחידת התקשוב תמכה במרצה מהמכללה שלה.

בבניית המצגת, בהתאמתה למערכת האינטרוויז ובתהליך שידור ההרצאה. בחלק זה של הכנס שודרו ההרצאות במקביל משלוש המכללות. ההרצאות כולן עסקו בנושאים הקשורים ברב-תרבותיות.

הסביבה הסינכרונית הזו אפשרה למרצים לדבר, להראות מצגת, לשלוח שאלות סקר ולקבל את התפלגות התשובות, וכן לענות במלל ובכתב למשתתפים. המשתתפים שמעו את ההרצאות, ראו שקפים, שאלו שאלות והוסיפו הערות. תוך כדי ההרצאה המשתתפים התכתבו בינם לבין עצמם ללא הפרעה למהלך ההרצאה. התכתבות זו יצרה אינטראקציה חברתית תוך כדי ההאזנה להרצאה והשתתפות בסקרים. בסיום מושב ההרצאות המקבילות נערך מושב משותף, שסיכם את הארועים הסינכרוניים על ידי יוזמות ומארגנות הכנסת, כאשר כל אחת מהן נמצאת במכללה שלה.

בשלב האחרון בכנס, הופנו המרצים למערכת א-סינכרונית (HighLearn) לקבוצות דיון בנושאים שהוצגו בכנס. המרצים שאלו שאלות נוספות על תכני ההרצאות, הביעו את דעתם על הכנס ותוך כדי כך התנסו במערכת הוראה א-סינכרונית (HighLearn). מערכת זו נשארה פעילה גם בימים שלאחר הכנס.

בסיומו של יום הכנס, התכנסו המשתתפים בכל מכללה באולם המרכזי לקבלת מזון אמיתי (ולא וירטואלי), אך במעמד זה ניתן גם משוב על התנהלות הכנס המקוון.

תוצאות

להערכת השפעת הכנס על המשתתפים השתמשנו במגוון של מקורות: (1) תצפיות, אשר ליוו את הכנס (2) משוב על ההרצאות והכנס אשר התנהל בפורום הכנס (3) סקרים אשר נערכו תוך כדי מושב הסיכום באמצעות מערכת האינטרוויז, במערכת ההיי-לירן הא-סינכרונית וגם בסקר מודפס.

המשובים היו ברובם חיוביים. רוב המשתתפים דווחו על הרגשת רוממות שנבעה מההשתתפות באירוע ייחודי וראשוני מסוגו. אחד המשתתפים אמר בראיון שנערך על ידי כתב תקשורת:

"הכנס הפגיש אותי כשותפה פעילה, למספר טכנולוגיות חדשות, אשר יישומן באופן סדיר וקבוע קרוב הרבה יותר ממה שאנו חושבים. הצלחת הכנס חייבת לדרבן את כולנו לקפוץ למים... אין כמעט נושא שאי אפשר לעסוק בו בצורה מקוונת, ואולי דווקא, כאשר הנושא טעון במיוחד, החיך הגיאוגרפי מאפשר מידה של איפוק רגשי ואפשרות להתמודד עם נושאים רגשיים וקשים מתוך גישה שכלתנית ואמיצה."

ומשתתף אחר הסביר זאת כך:

"לדעתי, דווקא בגלל העוינות בין ערבים ליהודים... הכלי הטכנולוגי יכול לשמש לכלי מרכזי לדיון רב תרבותי... מכיוון שאין חיכוך פנים אל פנים, מוסרות המחיצות והדיון הענייני יכול להתנהל בצורה טובה... אני מניח שלא הייתי מסוגל לומר את מה שאמרתי בכנס פנים אל פנים בכל מקום אחר בעולם. ההסתתרות מאחורי מסך עזרה לי להביע את מחשבותיי ורגשותיי..."

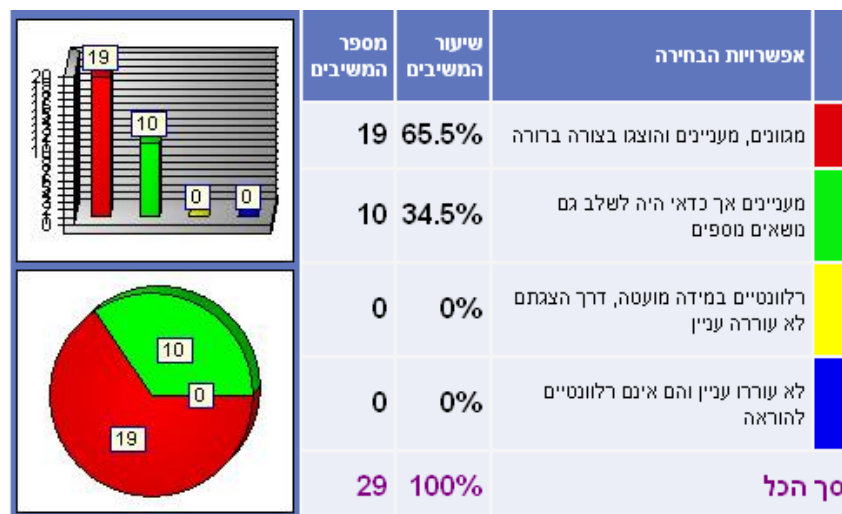
דברים אלו מראים עד כמה התוכן של הכנס היה מאתגר ומניע לקראת השימוש במגוון של כלים טכנולוגיים. בהתייחס להוראה ולמידה, מרצים נוספים הביעו את רצונם לאמץ את הטכנולוגיות לקורסים שלהם ונרשמו בעקבות האירוע לסדנאות של יחידות התקשוב ולייעוצים אישיים על מנת לשלב את הטכנולוגיות השונות בקורסים.

יחד עם זאת, נשמעו תלונות על נושאי ההרצאות, על אופן התנהלות ההרצאות דרך מערכת ה-Interwise, על איכות הקול ועל האינטראקציה המועטה. יתכן שהקשיים נבעו מהראשוניות של השימוש במערכת ומכך, שהמרצים לא היו מיומנים בסוג הרצאה כזה ולא תכננו אינטראקציה רבה עם הקהל. המארגנים סכמו שיש צורך בהכנת מרצים מיומנים בסביבת ההוראה שהוצגה על מנת להשתמש בה באופן אפקטיבי להוראה.

בשאלון שהועבר בין המשתתפים בכנס במכללת סמינר הקיבוצים נמצא שמרבית המורים דווחו על עניין בהרצאות (M=3.5, בסולם 1-4). שילוב הטכנולוגיות בכנס נתפס על-ידי המורים כמוצלח (M=3.2). כמו כן עורר הכנס עניין רב בנושא הרב תרבותיות. הכנס עורר עניין רב גם בשילוב הטכנולוגיות המתקדמות שנחשפו בכנס: שיחות ועידה (M=3.3), תקשורת א-סינכרונית כדוגמת פורומים (M=3.6) ותקשורת סינכרונית תוך שימוש בסביבת אינטרוויז (M=2.7). נראה כי הפורומים נתפסים על-ידי המורים ככלי זמין, תורם להוראה ובר יישום. לעומת הפורומים הישירים במגוון מקצועות, סביבת ההוראה הסינכרונית נותנת מענה ייחודי ומחייבת הכרות מעמיקה על מנת שזו תוכל לתת מענה לצרכים הייחודיים של המרצים. מרבית המורים (73%) הביעו רצון להעמקת הידע בטכנולוגיות השונות ובאופן שילובן בהוראה. בעניין האינטראקציה בין המכללות, מרבית המרצים (84%) סבורים שתרומת הכנס להתחלת שיתוף פעולה בין מכללות המייצגות תרבויות שונות הייתה רבה מאוד.

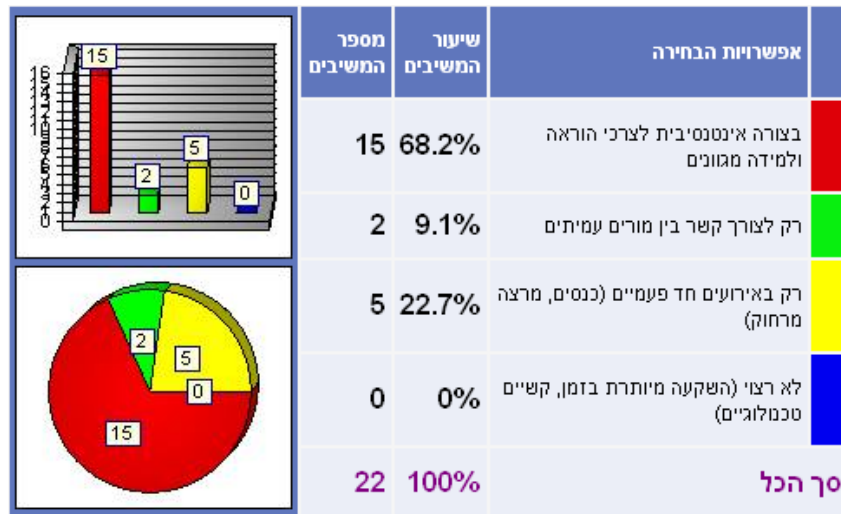
בסקרים שנפתחו במערכת ההיילרן נשאלו שאלות לגבי התכנים ולגבי הטכנולוגיה. כמענה לגבי התכנים שנבחרו לכנס בחרו רוב המשתתפים בתשובות החיוביות המציינות עניין ומגוון. התוצאות מוצגות בטבלה 1.

טבלה 1: סקר 1 תכני הכנס

לגבי הטכנולוגיה נשאלה השאלה הבאה: לאור ההתנסות בכנס האם יש לדעתך מקום לשילוב טכנולוגיה כגון וידאו קונפרנס ואינטרוויז בהוראתך? והתשובות כפי שמוצג בטבלה 2, הראו שהכנס דרבן את המרצים לשלב את הטכנולוגיה בהוראה ובאופן אישי.

טבלה 2: סקר 2 שימוש בטכנולוגיה

מסקנות

ארגון וניהול ארוע מקוון הוא תהליך מורכב וכרוך בהכנות רבות ובשיתוף אנשי הוראה ומנהל. אך אירוע מקוון כמתואר במאמר, יכול לתרום להשתתפות רבה של סגל ההוראה ולאפשר התנסות והשתתפות פעילה במגוון של טכנולוגיות. ג'ונס (Jones, 2000) מזהיר כי בהכנת הכנס יש לעסוק בפרטים הטכניים והחברתיים של הכנס על מנת שלא יצאו משתתפים עם הרגשות שליליות והרגשה שהטכנולוגיות אינן מתאימות להוראה. לכן, יש להשקיע רבות בכנס שמטרתו הטמעת טכנולוגיה בהיבט הטכני, התוכני והחברתי.

בכנס המתואר תוכננה חשיפה לטכנולוגיה תוך כדי עיסוק ופתיחת ערוצי דיון בין מחנכים שמגיעים מתרבויות שונות בחברה הישראלית. שתי המטרות היו שזורות האחת בשנייה, מצד אחד הכנס המקוון יצר סביבה שימוש בכלים אינטראקטיביים מקוונים לכל המשתתפים, מצד שני התאפשר עיסוק בנושא טעון ומעניין בין אנשים מתרבויות שונות, שהסיכוי שיפגשו וידברו על נושא כזה פנים אל פנים הוא אפסי. הכנס המקוון נתן מקום לסגל ההוראה להתנסות בטכנולוגיה תוך כדי עיסוק בתוכן שמעניין אותו, דבר שתרם לתחושת בטחון והגברת המוטיבציה להשתמש בטכנולוגיות סינכרוניות וא-סינכרוניות בהוראה. נראה שתוכן מעניין ומאתגר ממריץ את המשתתפים לחוות את הטכנולוגיות השונות כשלב ראשוני, ולאחר החוויה נוצרת המוטיבציה לשלב את הטכנולוגיות בהוראה. השימוש המבוקר גם מפחית את החרדות שחשים המשתמשים בטכנולוגיות חדשות ומאפשר להם להתמקד בנושא ולא באמצעים שבהם מועברת ההרצאה (Hoter, 2001).

הכנס שימש כטריגר ללמידה וכמקום להתגבר על מחסומים מפני טכנולוגיה. הכנס וירטואלי קצר מדי כדי ללמד את המרצים איך להשתמש בטכנולוגיה, אך הוא מאפשר לאתגר את המשתתפים ולהראות להם שהם יכולים להשתמש בטכנולוגיות (Shonfeld, 2005). מכאן, שהכנס שמש כפתיח להטמעה וכמאתגר שבעקבותיו התנהלה עבודה מאסיבית של הכשרה לשימוש בטכנולוגיות והכרות עם שיטות ההוראה המקוונות, בנוסף, הכנס במודל המתואר המשיך להיות מסורת שנתית כאשר בכל שנה המודל מעודכן בהתאם לטכנולוגיות המתפתחות עם חידושים בהיבטים הרב תרבותיים בנושאים עדכניים ומעגל השתתפות סגל ההוראה במכללות הולך ומתרחב למכללות אחרות.

ביבליוגרפיה

- Anderson, T. & Mason, R. (1993). International Computer Conferencing for Professional Development: The Bangkok Project. *American Journal of Distance Education*, 7 (2), 5-18.
- Demmon, T. L. (2003). Faculty Perceptions of Technology Use and It's Impact on Faculty Development Planning. *Proceedings of the ED-MEDIA 2003, USA*, 1109-1111.
- Hoter, E. (2001). *A Model for Learning how to Teach Advanced Literacy Skills via Computer Mediated Communication*, Ph.D Thesis Hebrew University 2001
<http://www.talpiot.ac.il/elaine/index.htm>
- Jones, M. L. W. (2000). Collaborative Virtual Conferences: using exemplars to shape future research questions. *Proceedings of the Third International Conference on Collaborative Virtual Environments*, 19-27.
- Kearsley G & Shneiderman B.(1999). *Engagement Theory: A framework for technology-based teaching and learning*, online document retrieved September 2005
<http://home.sprynet.com/~gkearsley/engage.htm>
- Kolb, D. A.(1984). *Experiential learning Experience as the source of learning and development*. Englewood Cliffs, N.J.:Prentice-Hall.
- McLoughlin , C. (2003). Using the Web to Support Lifelong Learning:Improving Access Through Recognition of Prior Learning, *World Conference on Educational Multimedia, Hypermedia and Telecommunications 2003*(1), 2855-2858.
- Rogers, E. M. (2003) .*Diffusion of Innovations (5th Edition)*..NY, Free Press.
- Shonfeld, M. (2005). *The Impact of an Online Conference in Education: A Case Study*. Doctoral dissertation, Nova Southeastern University, Florida.
- Stiles, M.J.and Yorke,J.M.E. (2004). *Embedding Staff Development in eLearning in the Production Process and using Policy to Reinforce its Effectiveness*, Staffordshire University,November 2004.